

електронною поштою до користувачів, що дає змогу парламентарям та працівникам апарату Верховної Ради бути постійно інформованими стосовно висвітлення їхньої діяльності періодичними виданнями різного підпорядкування та політичного спрямування.

Робота з формування БД є дуже напруженою. Щодня до неї додається понад 150 бібліографічних записів, які того ж чи наступного дня редагуються та додаються до повних текстів статей. Цю роботу здійснюють дуже досвідчені та високопрофесійні працівники, діяльність яких націлена на якнайповніше розкриття інформаційних джерел, що надходять до бібліотеки.

Надання вільного та швидкого доступу широкому загалу до різноманітних інформаційних джерел допомагає позитивно впливати на політичну свідомість людини, а це, у свою чергу, сприяє формуванню в Україні громадянського суспільства, демократичним перетворенням у державі. Політичні та суспільні реформи, які конче потрібно продовжувати в нашій країні, стануть передумовою для її входження до спільноти розвинутих демократичних країн.

Список використаної літератури

1. Біленчук П. Інформаційне забезпечення правоохоронних органів України // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. – Л., 2003. – С. 475-477.
2. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики / Р.А. Калюжний, В.О. Шамрай, М.Я. Швець та ін.; За ред. Р.А. Калюжного, В.О. Шамрая; Акад. держ. податк. служби України. – К., 2002. – 265 с.: портр.
3. Величко В. О. Інформаційне забезпечення роботи місцевих органів виконавчої влади // Проблеми законності. – Х., 2003. – Вип. 58. – С. 34-39.
4. Кушакова Н. Право людини на інформацію в Україні: сучас. стан та перспективи розвитку: [Інформ. відносини] // Митна справа. – 2001. – № 3. – С. 41-46.
5. Осауленко О.Г. Інформаційне забезпечення державного управління сталим розвитком. – К.: Б. в., 2001. – 72 с.: іл., табл.
6. Петрина Н.О. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства // Вісн. Укр. акад. банків. справи. – 2002. – № 2 (13). – С. 96-99.
7. Симоненко Т. Інформаційне забезпечення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні: Докум. комунікації та інформ. технології // Бібл. вісн. – 2003. – № 5. – С. 20-22.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ РУКОПИСІВ І СТАРОДРУКІВ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ¹

На основі досвіду оцифрування раритетних матеріалів з фондів Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського висвітлюються найважливіші аспекти цифрової презентації стародруків, нотних колекцій і рукописних матеріалів. Запропоновано комплексний підхід до питання створення цифрових колекцій історико-культурних фондів у складі наукової електронної бібліотеки

О. Баркова, І. Остапова, Ю. Мордвинов

У

наш час одним із актуальних завдань бібліотек, архівів і музеїв світу є відтворення у цифровому середовищі змісту рукописів і стародруків та організація онлайн-доступу до них. В історико-культурних фондах цих закладів зберігається величезна кількість інформації, яка не тільки потенційно необхідна нащадкам, але й вкрай важлива для сучасних наукових досліджень і культурного розвитку кожної країни.

У фондах Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) знаходяться унікальні колекції стародруків, рукописів, у тому числі рукописні нотні і картографічні матеріали, а також колекції тривимірних об'єктів музейного типу. Для збереження цих раритетів та надання до них доступу широкому загалу фахівців НБУВ разом з колегами з Українського мовно-інформаційного фонду (УМІФ) Національної академії наук України та інших організацій здійснюють оцифрування різних видів документів з історико-культурних фондів бібліотеки. Аналіз цієї діяльності дозволив визначити способи презентації рукописів і стародруків у цифровому середовищі та виявити комплекс проблем, що стосуються як організації робіт, так і створення цифрових колекцій різних видів документів.

Актуальність діяльності з оцифрування документів пов'язана з необхідністю запобігти впливу низки негативних факторів, що загрожують історико-культурним колекціям у фондах. По-перше, з часом загострюються проблеми збере-

ження стародавніх документів на паперових, пергаментних та інших носіях, котрі є найбільш вразливими під негативного зовнішнього впливу і руйнуються внаслідок цього. Традиційні методи реставрації вимагають великих витрат часу і матеріальних ресурсів, а швидкість руйнування частіше випереджає можливості реставраторів щодо відновлення раритетів. До другого типу загроз відносяться аварії в комунальних господарствах, стихійні лиха і терористичні акти, які призводять до різкого погіршення стану колекцій, а іноді до повного їхнього знищення. Крім того, з часом матеріальна цінність унікальних або рідкісних першоджерел зростає, що загострює проблеми захисту від третього типу загроз – “кримінальних зазіхань”. Незадовільний фізичний стан раритетів і необхідність їхньої охорони від кримінального доступу змушують обмежувати та навіть забороняти надання користувачам таких документів.

Одним із найбільш прийнятних шляхів розв'язання проблеми одночасного збереження рукописних і друкованих пам'яток та забезпечення до них доступу для широкого кола користувачів незалежно від локалізації оригіналу є застосування сучасних інформаційних технологій з метою відтворення і збереження в цифровому середовищі всього масиву стародруків і рукописних матеріалів.

Однак необхідно враховувати певну специфіку оцифрування документів залежно від їхнього інформаційного вмісту (контенту, content). Загалом їх можна поділити на такі групи:

– *текстові об'єкти*, вміст яких передається в основ-

¹ У статті використано матеріали доповіді на Міжнародній конференції «Програма ЮНЕСКО "Інформація для всіх": загальний доступ до інформації» (23-25 черв. 2004 р., м. Санкт-Петербург, Росія).

ному у вигляді текстової інформації за допомогою знакових (символьних) систем, що дозволяє посимвольну обробку;

- *образотворчі* (або предметно-зображувальні) двомірні об'єкти, в яких інформаційний вміст передається в графічному вигляді, у спосіб візуалізації;
- *тривимірні* об'єкти, для яких використовують 3D-технології.

Оцифрування кожної групи об'єктів (документів або предметів) вимагає розробки певної стратегії з урахуванням особливостей об'єкта, мети та передбачуваної цільової аудиторії.

Отже, серед завдань оцифрування можна визначити такі:

- візуальне відтворення об'єкта (цифрове копіювання);
- інтерпретація текстів;
- мультимедійна інтерпретація вмісту;
- цифрова реставрація;
- створення тривимірних образів.

Найважливішим для дослідників, які працюють із рукописами та стародруками, є *візуальне подання* документа з максимально точним відтворенням оригіналу: художнього оформлення, особливостей та фізичного стану матеріалу носія, автографів творців, поміток хоронителів і читачів, які розкривають індивідуальну історію кожного документа і т. ін. Сучасні технології оцифрування дозволяють створити цифрові копії сторінок рукописів і стародруків необхідної якості. При цьому важливими є *вибір параметрів оцифрування і певного набору графічних форматів* для якнайповнішого візуального відтворення першоджерела та його окремих елементів. Найчастіше це будуть *типові параметри і формати* для документів окремої колекції. Необхідно витримувати баланс між бажаною якістю зображення, його розмірами і припустимим обсягом файлів. Варто враховувати і *перспективи подальшого (локального і/чи мережевого) використання* цифрових копій, різні дослідницькі завдання та потреби користувачів, а також питання захисту національної спадщини. Організація матеріалу для використання в цифровому середовищі може відбуватися за трьома напрямками: Інтернет-презентація, CD-копії, факсиміле чи майстер-копії.

Першу спробу оцифрування стародруку з фондів НБУВ – Львівського Апостола (“Діяння і послання апостольські”, 1574 р.) – було здійснено 1999 року. Це перша українська точно датована книга, видана першодрукарем Іваном Федоровим у власній друкарні, у Львові. Електронна копія Львівського Апостола складається з 456 зображень сторінок у форматі JPG (по 100-120 к, оцифрованих з роздільною здатністю 100 dpi). Вона представлена у гіпертекстовому вигляді, споряджена довідковим матеріалом і призначена для широкої аудиторії користувачів Інтернету, надається у вільному онлайн-доступі. (www.nbuv.gov.ua/books/rarity/apostol/). Загальний обсяг цифрової копії 60 мВ.

Починаючи з 2004 р., здійснюється оцифрування колекції стародруків біблійної тематики. Графічні зображення записуються на CD-ROM для локального використання. Книга „Мир з Богом людини” Інокентія Гізеля (К., 1666) оцифрована з роздільною здатністю 144 dpi, записана у форматі TIFF. 358 розворотів видання (358 файлів по 8,5 мВ) займають шість CD-ROMів.

При оцифруванні *рукописних «нетекстових» докуме-*

нтів – старовинних нот, карт, інших матеріалів – разом із графічним зображенням необхідно *створювати мультимедійні додатки*, що є однією з *форм цифрової інтерпретації*. Це дозволяє користувачеві одержати найбільш повне уявлення як про зовнішній вигляд першоджерела, так і про його вміст. Такими мультимедійними інтерпретаціями можуть стати, наприклад, звуковий супровід візуального образу стародавніх нотних рукописів (оцифроване аудіовиконання розшифрованого твору чи його фрагмента – музичного інципіту) або тривимірне відтворення (макетування) особливостей місцевості за стародавніми картами (з використанням 3D-технологій²) тощо. Цифрові технології надають широкий вибір інструментарію для багатоаспектних досліджень і цифрових презентацій візуальних образів стародавніх друківаних та рукописних матеріалів. У цьому зв'язку заслуговує на увагу досвід з мультимедійної презентації нотних матеріалів і цифрової реставрації рукописних карт із колекцій НБУВ.

Апробація цифрових мультимедійних презентацій нот почалася з оцифрування партитур і музичних інципітів духовних хорових концертів з авторської рукописної спадщини Артема Веделя (1767-1808). Концерти під загальною назвою “Божественна Літургія святого Іоанна Златоустого та 12 духовних хорових концертів” уперше видано 2000 року. Це – результат спільної праці фахівців НБУВ, Українського музичного товариства Альберти (Канада) і Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. Оцифровані партитури двох концертів збережено у форматі PDF і розміщено у фонді електронної бібліотеки НБУВ (www.nbuv.gov.ua/articles/2000/00val1nm.pdf). Оцифровано і збережено у форматі MP3 музичний інципіт Концерту № 11 “Боже, законопреступниці воссташа на мя”.

Для подальших робіт було обрано нотні рукописи православної церкви, а саме т. зв. партесні концерти. Це особливий, бароковий стиль української музики XVII ст., що прийшов на зміну багатовіковому церковному моноспіву. Засновано його відомим діячем слов'янського музичного світу кінця XVII ст. Миколою Дилецьким. Партесні концерти – багатоголосні композиції, оформлені як окремі для кожного голосу рукописи з лінійними квадратними нотами. Рукопис трапезного гімну “Святий Боже” складається з 8 нотних зошитів, призначених відповідно для 8 голосів. Для мультимедійної презентації у цифровому форматі представлено перші сторінки нот з кожного зошита і музичний інципіт. Демонстрація графічних зображень супроводжується оцифрованим аудіовиконанням інципіту. Довідкова інформація (науковий опис та історична довідка) доповнює загальне представлення про стародавній нотний рукописний збірник.

Презентація таких першоджерел вимагає попередніх історичних та музикознавчих досліджень, робіт із розшифрування стародавніх нот, зведення окремих голосів у сучасну партитуру для хору, звукового відтворення музичного твору. Усе це, разом із бібліографічною обробкою і розробленням технології оцифрування, складає єдиний комплекс завдань з підготовки цифрової презентації рукопису.

Важливим технологічним аспектом є *цифрова реставрація* пошкоджених зображень і відтворення відсутніх фрагментів. У НБУВ завдання цифрової реставрації й створення паперових копій картографічних матеріалів по-

² Про використання 3D-технологій для створення тривимірних образів музейних, археологічних і архітектурних об'єктів докладно йдеться в матеріалах міжнародних конференцій серії EVA (Електронні зображення та візуальні мистецтва).

стало у зв'язку з поганим фізичним станом деяких примірників колекції рукописних карт Києва XII-XIII ст. Серед труднощів, що виникають при оцифруванні таких документів, – великі розміри оригіналів, котрі можуть перевищувати формат А1. Ця проблема вимагає застосування таких цифрових форматів та інтерфейсів, які дозволяють масштабування зображень. З метою реставрації і кольорової корекції графічні зображення карт зберігалися у форматі TIFF, використання якого дозволяє виконувати реставраційні роботи в професійних графічних пакетах.

Для використання в читальних залах було скановано з роздільною здатністю 300 dpi, реставровано у цифровому форматі й відтворено у кольорі такі картографічні матеріали:

План розташування Києво-Златоверхового Михайлівського монастиря (1835 р.), 4 x 47 см, 121 т, TIFF;

Частину генерального плану міста Києва (1851 р.), 40 x 29 см, 47 mb, TIFF;

Карту опису ріки Дніпро (1739 р.), 170 x 46 см, 318 mb, JPG ;

Карту міста Києва, його чотирьох частин (1812 р.), 99 x 43 см, 5 mb, 100 dpi, JPG;

План церкви Івана Златоуста, 44 x 31 см, 55 mb, TIFF.

Заздалегідь продуманий підбір параметрів оцифрування, а також графічних, звукових та відеоформатів дозволяє використовувати оцифрований матеріал з різними цілями: для розміщення в Інтернеті; створення якісних цифрових копій з метою подальших досліджень; створення майстеркопій достатньо високої якості для виготовлення паперових копій, у тому числі друкарським способом, тощо. Додамо, що одним із напрямів цифрової реставрації є використання 3D-технологій з метою створення тривимірних образів або макетів для візуалізації зруйнованих археологічних об'єктів.

Стародруки і “текстові” рукописи як об'єкти матеріальної культури не тільки являють собою твори образотворчого мистецтва, що відображають особливості матеріалів, технологій і художнього оформлення певної епохи, а ще й мають цінність першоджерел, котрі передають вміст раритетних форм текстів. Життя таких текстів у сучасному світі забезпечується двома факторами. Перший – це матеріальна форма збереження. Сьогодні практика видавничої справи передбачає три типи текстів, які відтворюють стародруки та рукописи: факсимільне видання (чи фрагменти факсиміле), транслітерованій текст і переклад. Треба додати, що для значної кількості першоджерел, які руйнуються, оцифрування є практично єдиним засобом збереження єдності їхнього вмісту і форми.

Досвід оцифрування факсимільного видання було набуто при роботі з рукописом М. Гоголя “Мертві душі” (1835-1842). Майстер-копія містить 425 файлів (роздільна здатність 300 dpi, JPG).

Більш складні технології використовувалися фахівцями НБУВ і УМІФ при цифровому відтворенні рукопису “Пересопницького Євангелія” (1556-1561) – перлини рукописної колекції НБУВ, пам'ятки староукраїнської літературної мови і мистецтва.

У видавничому проєкті “Пересопницьке Євангеліє” передбачалося створення двох версій: перша являє собою друковане факсиміле в одній книзі сукупно з науковими розвідками (статті, бібліографія, транслітерованій текст); друга – комбіноване видання: дослідницькі тексти в друкованій формі і цифрове факсиміле на CD-ROMі. Зрештою, керуючись принципом максимальної економії засобів

і зусиль, перевагу віддали CD-виданню, що включає всі тексти та цифрове факсиміле. Зважаючи на те, що навіть кваліфіковані оператори видавництва не мають необхідних навичок роботи зі старослов'янськими текстами, було вирішено до комп'ютерного набору залучити авторів транслітерованого тексту, надавши їм можливість працювати на тій програмній платформі, до якої вони звикли – Macintosh.

І хоча укладання здійснювалося дещо повільно, це було виправдано завдяки можливості отримати безпомилковий варіант і відсутності втрат часу на редагування й виправлення, що є неминучими при традиційному видавничому процесі. Було використано таку технологію: авторський текст – розмітка XML – програми верстки чи XML/HTML-редактори. Текст, підготовлений таким чином, можна видати різними способами: традиційне друковане видання, CD-видання, Інтернет-видання. Принциповим залишається пріоритет оригіналу, що зумовлює всі можливі цифрові інтерпретації. У 2002 році побачили світ транслітерованій текст “Пересопницького Євангелія” і покажчик словоформ.

Для текстових раритетів однією із проблем відтворення у цифровому форматі є розробка технологій підтримки знакових систем, автентичних знаковим системам оригіналів. У першу чергу це стосується транслітерованих текстів. Стандартизація знакової системи дає можливість розробити відповідні механізми індексації і пошуку, а також інформаційно-довідкової підтримки.

Значну увагу слід приділяти вибору шрифтів. Друкарю Дж. Бодоні належать слова, що історія друкарської справи – це історія шрифту. Історія електронного документа – це теж історія шрифту, тільки до проблем знакової системи і креслення додалася ще й проблема кодування. У проєкті “Пересопницьке Євангеліє” відмовилися від використання таких стилізованих шрифтів, як Іжиця. При цьому не ставилося завдання створення комп'ютерного шрифту, що імітує знакову систему рукопису. Це завдання може становити особистий інтерес, наприклад, для художника-графіка, однак технологічного значення для роботи над рукописом не має. Для фахівця справжньою цінністю є оригінал, у крайньому випадку – факсиміле, тому стилізовані символи сприймаються як профанація.

У роботі над “Пересопницьким Євангелієм” використовувався шрифт Slavonic Sophia, знакова система якого цілком відповідає вимогам транслітерованого тексту, а сучасний стиль накреслення символів старослов'янських літер зумовлює нейтральне сприйняття тексту. До того ж у цифровій версії на екрані сторінка транслітерованого тексту і відповідне цифрове факсиміле сторінки рукопису з'являються одночасно, тому за рахунок нейтральності шрифту створюється необхідний візуальний ефект.

Вибір комп'ютерного шрифту Slavonic Sophia вирішив таку проблему крос-платформеної підтримки, як перехід від Macintosh на PC-платформу. Для того, щоб текст, підготовлений в одній операційній системі, міг бути прочитаний і оброблений надалі іншою системою, необхідно або використовувати ту саму кодову таблицю, або перекодувати документ. Для конвертування тексту, підготовленого на Macintosh, у форматі PC було створено програму перекодування. Використовуваний для Macintosh шрифт Slavonic Sophia мав формат Post Script Type 1. Для PC-платформи обрано стандартну кодову таблицю 1251 (специфічні старослов'янські символи винесено у верхню половину таблиці, в область латиниці) і формат

True Type. До числа найбільш важливих переваг цього формату належать: простота його використання, відсутність проблем з ідентифікаційними іменами, наявність всієї інформації про опис символів, їхні метричні характеристики, кернинг і т. ін. в одному файлі. Для подальших робіт варто орієнтуватися на кодування в Unicode і формат OpenType. Проблемою на сьогоднішній день залишається *уніфікація символів*, ще не введених до символного набору Unicode, і *використання діакритичних знаків*.

Необхідно відзначити й інший важливий фактор, що забезпечує функціонування стародавніх текстів у сучасному інформаційному просторі – наявність так званих “коментарів”, до яких відносяться транслітерації, переклади сучасною мовою, індекси різного роду, словники, бібліографічні відомості та інші види наукового інформаційного супроводу. Доступ широкого кола громадськості до пам’яток писемної культури здійснюється саме за допомогою таких “коментарів”. У системі “бібліотека” коментарі входять до складу інформаційно-довідкового апарату. Цифрове середовище дозволяє з найбільшою ефективністю використовувати такий інформаційний матеріал для змістовного розкриття історико-культурних колекцій. Представлення текстів “коментарів” у цифрових форматах надає можливість організувати індексацію і пошук по всьому інформаційному масиву, забезпечуючи його гнучкість, відкритість, а також організацію гіперзв’язків, перетворення численних окремих текстів у єдине ціле. Все це створює необмежені можливості для інтерпретацій. Елементи наукового і бібліографічного опису раритету чи стародавнього рукопису, а також фрагменти текстів, звуків, зображень тощо в інформаційно-пошуковому апараті електронної бібліотеки стають пошуковими елементами, створюючи інформаційні та пошукові образи першоджерел.

Можна стверджувати, **що перед інформаційним суспільством ще раз постало завдання**, яке історично вже виникло в XV столітті після винаходу Йоганном Гутенбергом європейського способу друкування: **подати інформацію в новому технологічному середовищі**. Якщо першодрукарі перетворили в нову – друковану – форму ту інформацію, що обслуговувала суспільство в рукописній формі, то цифрові технології дозволяють зберегти в цифровому середовищі не тільки вміст, але й історичну форму сприйняття інформації, тобто візуальні образи першоджерел.

Найважливішим завданням для забезпечення користувачам доступу до усього масиву можливих цифрових інтерпретацій раритету є *створення інтерфейсу доступу*, який би максимально точно відтворював форму подання інформації в першоджерелі, повний образ усього документа та окремих його фрагментів, а також дозволяв адекватно сприймати інформацію та мав би зручну навігацію в цифровому середовищі. Якщо друкована книга чи рукопис фіксує текст однозначно, то цифровий формат надає можливість побудови гнучких інтерфейсів, орієнтованих на різні групи користувачів, при незмінних текстових компонентах. Отже, перевагою цифрового середовища для розв’язання дослідницьких завдань є *технологічна можливість створення єдиного інформаційного поля* для всіх розглянутих вище видів цифрових інтерпретацій: графічних образів, мультимедійних додатків, відтворення текстів (транслітерація, переклад), а також використання довідково-інформаційного супроводу.

Комплекс усіх цих завдань зводиться до розробки моделі подання стародавнього документа як об’єкта електро-

ної бібліотеки. Така модель повинна являти собою сукупність пошукового, інформаційного, візуального образу документа і всіх його цифрових інтерпретацій, створених для різних цілей. Інтеграцію всіх цих компонентів дозволяє здійснити формат XML (Extensible Markup Language), що розвивається на базі стандарту SGML (Standard Generalized Markup Language) – системи специфікації розмітки, котра представляє структуру документа. Основні переваги формату XML – це фіксація як структури, так і інформаційного вмісту об’єктів, перспектива довгострокового збереження текстів, конвертування їх у різні форми, багаторазове використання в різних видавничих проєктах, можливість комбінації документів, організації керування цифровими колекціями та мережевим доступом.

Отже, нові інформаційні технології і засоби оцифрування дозволяють:

- надати доступ до історико-культурних зібрань та інформації про них широкій науковій і культурній громадськості (через електронні каталоги, бібліографічні картотеки, реєстри колекцій документів, довідники, словники і т. ін.);

- створити цифрові образи документів з раритетних колекцій, забезпечити їхнє збереження в цифровому середовищі, а також використовувати цифрові копії для виконання таких завдань, як цифрова реставрація, репрографія, факсиміле тощо;

- використовувати цифрові інтерпретації для найповнішого збереження та розкриття інформаційного вмісту стародавніх джерел;

- забезпечити доступ як до інформації про колекції, так і до цифрових образів та інтерпретацій кожного рукописного й стародрукованого джерела.

Організаційно-технологічним засобом розв’язання проблеми багатоаспектного цифрового представлення рукописів і стародруків у цифровому середовищі є *наукова електронна бібліотека*. Для її створення, враховуючи вищезгадані особливості презентації цих документів, потрібне здійснення ряду заходів, серед яких:

- 1) підбір програмно-апаратних засобів для оцифрування;
- 2) розробка технологій оцифрування різних видів стародавніх документів;
- 3) вибір певних наборів стандартів, форматів, шрифтів;
- 4) розробка технологій створення цифрових інтерпретацій, включаючи візуальну інтерпретацію, змістовну інтерпретацію текстів, мультимедійні інтерпретації нетекстових об’єктів;
- 5) розробка методик оцифрування та інтеграції цифрових інтерпретацій;
- 6) організація колекцій різних видів документів та їхнього інформаційно-довідкового супроводу;
- 7) розробка інтерфейсів для різних варіантів доступу;
- 8) організація обліку, моніторингу використання і т. д.

Для того, щоб використовувати всі переваги цифрових технологій, необхідно не тільки дотримуватися тих нормативних документів, конвенцій, що вже діють сьогодні, але й розробляти нові стандарти представлення даних і створювати такі інтерфейси, котрі враховують специфіку об’єктів оцифрування. Крім того, багатоаспектна інтерпретація рукописних матеріалів і стародруків вимагає значних попередніх історичних, бібліографічних, мистецтво-

знавчих досліджень, включаючи ідентифікацію першоджерел, науковий опис зібрань, транслітерацію, переклад, розшифрування символів тощо, а також розробку технологічних рішень для оцифрування різних видів документів.

Тому стратегія оцифрування історико-культурних фондів бібліотек і архівів має базуватися на комплексному підході, суть якого полягає,

по-перше, в об'єднанні у спільних проектах зі збереження культурної спадщини в цифровому форматі зусиль фахівців у галузі цифрових, бібліотечно-інформаційних технологій, бібліографів, істориків, мистецтвознавців, дослідників, які безпосередньо працюють з історико-культурними фондами;

по-друге, у використанні двох основних моделей організації збереження і доступу до цифрових колекцій:

– електронної бібліотеки, що забезпечує мережеву презентацію й організацію відкритого чи обмеженого доступу для віддалених користувачів;

– електронних фондів і архівів з цифровими колекціями на таких носіях, як CD, DVD тощо, для локального використання.

Для забезпечення високої результативності оцифрування історико-культурних фондів доцільно розробляти бібліотечні, міжвідомчі і міжнародні проекти за окремими темами історичних, мистецтвознавчих та інших досліджень.

Список використаної літератури

1. Баркова О.В. Перший досвід оцифрування раритетів у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 337-345.
2. Баркова О.В., Остапова І.В., Мордвинів Ю.А. Презентація рукописей і старопечатных книг в цифровой среде: [Електрон. ре-

сурс] // Программа ЮНЕСКО "Информация для всех": Всеобщий доступ к информации: Междунар. конф.: Материалы конф., 23-25 июня 2004 г., г. Санкт-Петербург. – Электрон. дан. – 2004. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – Те саме: Спосіб доступу: http://confilap.cpic.ru/upload/spb2004/reports/tezis_44.rtf.

3. Башкатова О. Пересопницьке Євангеліє (1556-1561 pp.): [Електрон. ресурс] // Web-сайт Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – 1998. – Спосіб доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/books/rarity/peresop.html>.

4. Ведель А. Концерт № 11 "Боже, законопреступниці воссташа на мя": [Електрон. ресурс] // Божественна Літургія святого Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів. – 2000. – Спосіб доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2000/00va11nm.pdf>.

5. Ведель А. Концерт № 6 "Помилуйся мя, Господи, яко немичний есмь": [Електрон. ресурс] // Божественна Літургія святого Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів. – 2000. – Спосіб доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2000/00va6jne.pdf>.

6. Львівський Апостол: [Електрон. ресурс]. – Л., 1574. – 273 арк. – Спосіб доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/books/rarity/apostol/>.

7. Остапова І. Цифрова інтерпретація рукописів і стародруків (на прикладі Пересопницького Євангелія) // Збірник праць першої української конференції серії EVA "Електронні зображення і візуальні мистецтва". – К., 2002. – С. 140-145.

8. Barkova O., Shulgina V. Establishment of the Multimedia Historical and Cultural Resources of Multipurpose Electronic Library = Створення мультимедійних історико-культурних ресурсів універсальної електронної бібліотеки // EVA 2003 Berlin: Elektronische Bildverarbeitung und Kunst, Kultur, Historie: Konf., 12-14 Nov. 2003, Berlin. – Berlin, 2003. – С. 184-188.

9. Пересопницьке Євангеліє, 1556-1561: Дослідж. Транслітер. текст. Словопоказчик / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т укр. мови, Укр. мовно-інформ. фонд; Вид. підгот. І. П. Чепіга за участю Л.А. Гнатенко; Наук. ред. В. В. Німчук; Редкол.: О.С. Онищенко (голова) та ін. – К., 2001. – 702 с.: іл.

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК "ВІКТОР РОМАНЮК"

РЕЦЕНЗУЄМО

В. Баранюк

ПОБАЧИВ світ біобібліографічний покажчик, яким Стрийська міська централізована бібліотечна система продовжила серію посібників "Літератори Львівщини".

Цю працю приурочено до 65-річчя від дня народження поета, публіциста, перекладача, невиправного романтика і вічного шукача золотого скарбу слова та пісні в Стрийському Підгір'ї, члена Національної спілки письменників України (з 1974 р.), громадського та культурного діяча, заслуженого працівника культури України, лауреата мистецької премії ім. Маркіяна Шашкевича, депутата Верховної Ради України першого демократичного скликання, лідера національно-визвольного руху за незалежну Україну в Стрию і на Стрийському Підгір'ї, редактора часопису "Стрийський повіт" Віктора (Віталія) Степановича Романюка.

Біобібліографічний покажчик – це результат спільної роботи стрийських МЦБС, організації Національної спілки письменників України, літературно-мистецького об'єднання "Хвилі Стрия". Надруковано його у місцевому видавництві "Щедрик".

Упорядники ставили за мету вичерпно показати друкований доробок поета, а також матеріали про його літературну, наукову та громадську діяльність, за яку В. Романюка нагородили орденами "За заслуги" III ступеня (1998) та Святого Володимира III ступеня (2001).

Робота над біобібліографічним посібником вимагала ретельних пошуків, уточнень, оскільки велику кількість

праць письменника було опубліковано в зарубіжних виданнях, багато матеріалів знаходилося в архіві В. Романюка. До укладання покажчика з усією відповідальністю долучилися директор Стрийської МЦБС Л. Яремко, провідний методист Л. Мандзяк, старший бібліограф В. Баранюк. Неціннену допомогу надав і сам поет, запропонувавши свій архів.

Видання охоплює період з 1961 по 2003 роки і складається з 11 розділів. Усі матеріали систематизовано у хронологічній послідовності, а в межах року – за алфавітом, за винятком розділу "Слово про митця", підрозділів "Переклади", «Літературно-мистецьке об'єднання "Хвилі Стрия"», "Надруковано за рубежем", "Дослідження, дипломні та магістерські роботи за творчістю В. Романюка", "Готуються до друку".

Основні етапи життєвого шляху, громадської, наукової, літературної діяльності поета висвітлено у вступному слові та розділі "Слово про митця".

Про багатогранність творчості В. Романюка свідчить його друкований доробок – це поезія, публіцистика, переклади, твори, покладені на музику, тощо.

Доповнюють видання іменний покажчик та список періодичних видань, використаних у покажчику.

Посібник буде корисним всім, хто цікавиться історією рідного краю періоду незалежної України, любить щиро ліричну поезію.